

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

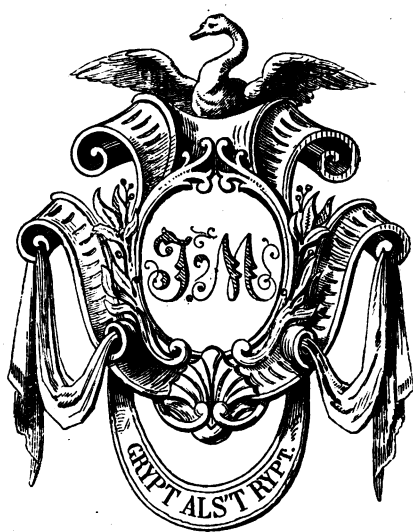
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

U

K GENT

643

Digitized by Google

MANIFEST.

Ende redenen van Oorlogc, tot

L I S B O N A

Uyt-ghegheven, ende gepubliceert:

T U S S C H E N

Portugael/ende de Geuniteerde Nederlantſche Provincien/
 met de aenmerckinge ende den oorzpronck/ waer uyt den ſelf-
 den gheprocedeert is.

Getrouwelick uyt de Portugesche Tale over-geſet:

Gedruckt int Jaer ons Heeren 1658.

OTHEEK GENT

0000202643

Digitized by Google

MANIFEST.

Ende redenen van Oorlogc, tot

L I S B O N A

Uyt-ghegheven, ende gepubliceert:

T U S S C H E N

Portugael/ende de Geunteeerde Nederlantſche Provintien/
 met de aenmerchingen ende den oorzpronck/ waer uyt den ſelf-
 den gheprocedeert is.

Getrouwelick uyt de Portugefche Tale over-geſet:

Gedrukt int Jaer ons Heeren 1658.

EMINDE LEEZER,

Ick en heb den arbeyt niet ghedaen, om U E. dit kontbaer te maecken om den Vereenighden Staet, dien ik als mijn Vaderlant beminne, eenige prejuditie daer mede aen te doen, neen maer alleen om aen duysenden van menschen, kennis van saken hebbende, en die niet onbekent en sijn d'ordinaire valsche, en Tyrannique proceduren der Portugesen, dit op-ghepronckt, ende soo wat op schroeven gestelt **MANIFEST** te presenteren, insonderheyt in dese conjuncture, wanneer men alles moet gaen balanceren, ende hunne arch-listicheyt suspecteren: Ende siet Aldus luyt het gene by den Koninck, Koningin, ende principale des Rijcx uyt-gegeven, ende in de Portugesche Tale, met den Druck gemeen gemaect is.

M A N I F E S T

• • • • •

Redenen van Oorloghe,

Te *Lisbona* upt-ghegeven // ende gepubliceert

T U S S C H E N

*Portugael, ende de Geunieerde Nederlandtsche
Provintien.*

Et schijnt met reden / aen de werelt wonder te wesen / dat-
men eene Oorloge siet tusschen *Portugael* / ende de *Staten*
van de Vereenighde *Provintien* / aenghesien dat met de her-
stellinge van 't Koninckrijck *Portugael* / den bant van vze-
de tusschen beyde *Natien* / soude beboozen vast gheknocht te
blijven / als daer toe / door reciprochen intrest verbonden we-
sende / ja / en tot nieuwe alliantie / tegens den gemeenen vyant /
die hoe bebedchter dat hy aen valt / hoe meer dat hy te vzesen werdt / waer-
aen dat *Portugael* ten hooghsten gelegghen is (gebuerende desen Oorlogh)
geene andere questien t' aenbeerden / dan de geene daer toe 't selfde gesoyceert
wert. Om dan den oorspronck van desen gedwongen Oorloch / aen-geno-
men te hebben / klaerlich te kennen te geven / soo wort hier gestelt een waer-
achtige relatie / de substantieelste redenen / die 't selfde daer toe gedwonghen
hebben / dewelcke sodanich sijn / dat sy onder soo veel occultaire getuppen niet
en konnen ontkendt / nochte geignoyceert werden / waer upt den onpartij-
digen Leser sal comen oordeelen / aen wie van beyde partpen / de gerechtis-
hept der sake staet.

Soo haest en was *Don Iuan de IV.* geen Koninck van *Portugael* ghe-
proclameert / ofte sont vooz al oydres / naer de *Ober-Zeesche Landen* / reso-
terende onder dese Croone / dat niemant sich verboden soude / enige hosti-
litept te toonen / die van de Vereenighde *Nederlanden* : Gelych het wel ge-
schiet was / als den Koninck der *Castilianen* / die *Landen* onder sijne heer-
schapppe hadde / ten opsichte dat den oorspronck van de vyantschap te cesse-
ren quam / ende dat dagelicks meer ende meer redenen aen-groepden / om ee-
ne vaster *Ligue* met de selfde te maken. Nu soo was alles in minne voort-
gegaan / ende 's Conincks Gehodt soo promptelick geexecuteert geworpen /
dat den *Marquis van Monralva* / *Vice-Kop van Brasiliën* / in *Phernambu-*
co / d' *Hollantsche Croupen* / en met groote courtousien / ende met groote pre-

senten getracteert heeft: Ende Sancho de Faria, Capitelyn van de Indische Schepen/ ontmoetende de Vereenighde Nederlantische Schepen/ in die Zee/ willende deselfde met beleeftheit ontfangen/ is daer gebleven/ sonder eenige tegen-weer te doen/ op vertrouwen van vrientschap.

Op den selfden tijt / ende met deselfde intentie/ heeft den Koninck naer de Staten Generael gesonden/ vooz Ambassadeur / Gerres Teistauw de Mendoza Furrado, ende om dieswille dat d' occupatie sijns nieuwn Rijcks/ niet toe lieten / van eenen eeuwigen Vrede te handelen / accordeerde Creves van thien Jaren / op den 12. Junij 1641. met conditie dat die in Europa strack beginnen soude/ ende in de andere plaetsen buypen Europa/ wanneer aldaer/ daer van de tijdinge soude gecomen wesen/ gelijk men lesen mach in de woorden van den 1. 2. ende 8. Articul / geconcipteert ende geschreven by den vooz-gemelden Ambassadeur / ende in alle oprechtigheyt/ die mede verclaerde ter goeder trouwen te tracteren / ende in de demonstratiën van de acte vanden 5. Martij / dessels jaers / by dewelcke sy geresolveert hadden eene Armade van secours naer Portugael te senden/ ghelijck sy oock gesonden hebben/ daer toe sy jaerlijcks eene goede somme van Penninghen contributeerden.

Maer doch / de West-Indische Compagnie/ dede aen dese apparentie wel contrarie/ want sy fluxx aen den Generael huns Armada, Pē de Paa, die naer America trock/ advijs depescheerden/ dat hy al dat hy konde/ nemen soude: d' Occasie waer nemende/ datter int beginsel eens nieuwn Rijcx/ althijt/ ende het water troubel ende althijt eenige confusien sijn.

Pē de Paa, was boven Angola, althijt soeckende de Publicatie vanden vooz-gemelden Creves vooz te comen / hoewel nochtans op dien tijt al gepubliceert/ ende daer van onsen 't wegen / onder protest vermitticht sijnde/ antwoorde/ daer van noch geen advijs te hebben / bespongh ende vermeerderde de Stadt Loanda: Ende naer dat hy daer in was/ ende dat hem aengedient wierdt/ dat hy dit exploit op eenen onbequaemen tijt gedaen hadt; Sejde dat hy sustincede wel gebaen te hebben / ende dat hy van dien Post niet anders disponeren mocht / sonder oydze sijns principale. Daer naer tot Bengo sijnde (eene plaets niet wijt daer van daen/ ende handelende met den Gouverneur Pedro Cæsar de Meneses, ende eenighe Portugesen / ende als vrienden met malsanderen converseerende/ bespongen d' Hollanders inder nacht de Portugesen / vele neder hackende ende ghevanghen nemende / den Gouverneur/ ende al wat sy krijgen konden/ 't welck van seer groote weerde was: Ende met deselfde ontrouwen/ on-aengesien des Creves Publicatie/ al overjaert was/ attaqueerden 't Fort Mahangane, alwaer sy hun devoiz oock seer wel deden.

Op deselfde maniere / ende tegens den nu alreeden ghepubliceerden Creves/ hebben het Eplandt ende stercke van St. Thomas ingenomen / ende voorts met noch argheren Citul veroverende de Stadt van St. Louis: want belijvende vrienden te sijn/ versochten eenige dagen op het Eplandt te mogen wesen/ om hunne verberffchinge/ ende 't gene hun meer noodig was/ te ma-

te mogen becomen/ waer ober sy met groote eere ontfangen wierden / maer den derden dagh namen den Gouverneur ghevangen / en bzachten hem om naer 't Reef te doeren/ doch bleef onder wegen.

Den Koninck van Portugael hier van geïnformzeert wesende / in plaetse van in sijne Havens representantien te stellen / sont naer Hollandt eenen nieuwen Gouverneur/ Francisco de Andrada (wesende Pristano de Mendoza , die den Creves gemaeckt had/ upt Hollandt vertrocken) versoekende over dese inconvenienten / de behooflike remedie. Maer de Ministers van de Compagnie excuserden him/ op d'ignozantie van den Creves/ waer ober hy sich aen de Staten Generael addresseerde/ die hem hope van restitutie gaven/ dewelcke nopt geffectueert is. De violente instantien van de geinteresseerde/ die sy by de Staten Generael deden/ waren so groot/ dat sy den 5. ende 29. Julij 1642. ordze kregen/ met noch meerder acte/ datmen 't schip Spiritus Sanctus, dat met sijne ladinge naer Pariba, onaengesien den Creves ghevoert was/ soude restitueren / maer sulcks en heeft nopt tot executie connen gebzacht werden. Woven menichte Schepen in de Brasiliaensche Zee/ die sy continuerden aen te vallen ende mede te nemen. d' Oost-Indische Compagnie/ naer dat in de Indien den Creves gepubliceert was / namen in Ceilemo, de Stadt Negumbo, aldaer groot ghetal van Portugesen met coelen bloede marteerende. Ende den vooz-gemelden Ambassadeur/ siende dat hy niet en kost verkrifgen 't gene dat hy versocht / badt sijne Majesteit dat hy hem geliefde van de affairen te excuseren/ en ergens elders te senden.

Den Coninck hem noch voorder op sijne rechtveerdige sake betrouwende/ sont wederom eenen anderen Ambassadeur/ Francisco de Sousa Conthinto. In het begin (ofte daer ontrent) van sijne Ambassade/ soo veroverden de Portugesen van aldaer / wederom Maranhane (sonder hulpe van Portugael) met kracht van wapenen/ daer naer St. Thomas, sijnde het principaelste instrument van het quaet geweest; ten lesten sijn de revoltens in de Brasiliën op-gecomen/ welcks oozspronck ende progress is: als volght:

Den Graef van Nassauw/ die in Phernambuco gouberneerde / naer Hollandt vertrocken wesende/ so stonter onder de Ministers/ ende onder de Soldaten van de Compagnie/ eene soo groote dissolutie op tegens de Portugesche Antwoonders/ dat sulcks aen de mont noch aen de penne niet toe gelaten is te vercondigen/ ten opsichte van de onmenschelijkheid die daer in geschiet is. Onse arme miserebele/ wanhopich ende ongewapent sijnde/ ende sonder eenige macht/ resolveerden om te sterben/ siende dat sy van niemant condon geholpen ende verlost werden / sijn met een kloeck gemoet op d' Hollanders gevallen/ ende hebben deselve in de stercke Zee-plaetsen doen retireren / sendende mede om secours naer de Bahia, waer ober den Gouverneur aldaer/ Antonio Telles de Sylva, hem selven perplex bindende over dese Antwoonders oproer/ die versochten datmen assistentie aen hare vrienden ende maechschap doen soude: van de andere sijde/ considererende sijne schuldighe gehoorszamenhepdt aen den Koninck / die belast hadde/ datmen den Creves volcomentlick onderhouden soude; sont derwaerts eenighe Compagnien met

met instructie/ dat sy hun debitoir souden doen om d'affairen te adjusteren/ ende sy te leggen / tot dat sy den Koninck van alles wel geïnformeert hebben/ de/ sijne hogdere bevelen af wachten soude. Maer also de practyque/ en wantrouwe niet en cesseerden/ soo hebben d'Inwoonders sels gesonden aen den Koninck om bystant te hebben/ ofte andersints/ dat sy hun aen eenen anderen Prince onderwerpen wilden. Den Koninck ondertusschen sijn selven verbaest bindende/ of om den Crebes naer te comen/ of om een schandael te onderstaen/ van sijn geheel Rijk/ 't welck sijn onderstant ende sijn sakeur/ tot conferentie van hunne vrienden versocht/ resolbeerde van dien tijdt af/ daer in te voorsien.

De Staten Generael latende de soete wegen/ waer dooz dusdanige boozballen/ soude kommen gestut werden/ rustende toe/ eene goede Armada, om naer Braziliën te senden/ waer teghens den Ambassadeur/ Francisco de Sousa, booz-siende de schadelicke consequentien/ staende upt dusdanige resolutie te volgen/ versocht met de grootste instantien/ dat sy sulck booz-nemen wilden veranderen/ dat sy beloofde te restitueren/ 't gene dat van hunne Goederen soude mogen genomen zijn/ oock Landen/ Plaetsen/ &c. presenterende sels met d' Hollantsche Schepen/ naer Braziliën te gaen/ om sulcx te effectueren: waer op de Staten Generael/ om geen en tijdt te verliesen/ wepnich achtende d' instantien/ en presentatien/ sonden in een plaets van twee Armaden/ en dit met sulcke arrogantie/ dat de Soldaten aen Landt ghekomen zijnde/ marscheerden met Roepen/ ende Hers inde handt/ om alle Portugezen daer in gevangen te setten/ welck eroes/ noodwendich van Godt moest ghestraft worden/ gelijk sy dien volgens in twee Battailien zijn overwonnen gewoorden/ met verlies van veel van haer volck/ ende wepnige Portugezen/ ende dat met sulck geluck/ dat sy in 't bechten/ de naturelliche krachten schenen te boben te gaen. Hier naer hebben d' Hollanders de derde Armada naer de Bahia ghesonden/ sonder dat sy daer 't minste recht konden pretenderen/ maer doch sijn alle gelijk de boozgaende gebaren.

Mer sulcke Armades, verbitterden sy 't gemoet van veel personen/ soo dat sy bukten hope bielen/ van dooz dusdanigen middel hare Plaetsen te reduceren/ ende dooz dien/ dat tusschen den Ambassadeur/ ende de Staten/ ghelijck eenen afkeer/ ende ghelijck eenen haet/ ingenomen was/ soo heeft den Koninck verslaende dat sy aldaer niet willekom en was/ hem Ambassadeur gebruyct/ in zijne Ambassade/ in Oorlogh/ sendende in zijne plaets booz Ambassadeur Antonio de Sousa de Macedo; Ende aldaer gearrbeert/ en heeft in veel maenden geene audientie konnen krijgen/ maer simuleerden/ datmen met hem tegens 't recht der volkeren soo handelbe/ sulcx toe-schrijvende/ aen de menichvuldige affairen/ daer mede de Staten/ doen ter tijt/ geoccupeert waren/ ofte om beter te segghen/ aen de Fortuyn, die geviolert zijnde/ haer/ tegens haer gekeer maechte. Ten langen lesten sy kneegh ghehoor/ ende tradt met haer in conferentie/ in welcke den Ambassadeur in 't breede upt-leyde/ de reden/ waer upt het condeieerde/ datmen de aen-ghenomen questie soude sy leggen/ dat de sake boozs procederende/ naermals irredessabel wesen soude/

soude/ vooz ooghen leggende/ d' ober-groote kosten/ die weder-zijds moesten geemploeeert werden/ tot onderhout/ van sulche machtige Zee Armades, dat 3p tot boldoensinghe van de schaden/ ofte die 3p/ ofte de Compaignie/ ofte andere getinteresseerde/ mochten gheleden hebben/ besorgghen soude/ eene groote somme van penningen; waer upt 3p wel remarqueren konden/ wat gheuegheupt den Portugaelschen Koninck/ tot den Vrede/ hadde/ daer hy noch tans van d' ander zijde/ so groote adbantaige op zijne partje hadde.

Maer sulcx was niet genouch/ ende het scheen/ dat de E. Staten Generael/ niet meer ober dese affairen en wilden in conferentie treden/ waer ober den Ambassadeur Antonio de Soula de Macedo / wederom nieuwe instantie dede/ segghende datmen wel behoorde op zijne ghedaene Propositionen te antwoorden/ andersints dat sulche wijze van procederen/ niet en kost goet ghewonden werden/ noch by s Konincks genereusheyt/ noch by zijns Ministers voorszichtigheyt/ dat de modestie van zijn Officie/ sulcx niet bozder en konde gedoogen/ ende protesteerde/ dat 3p ten diuersche instantie/ hadden gesten/ de groote neersticheydt/ by zijnen Koninck ghedaen/ om tot eenen Vrede te komen/ waer teghens men niet anders sach/ als Dozloch/ ende apparence/ tot continuatie des selfs: Dat Portugael nu gedaen had/ al dat mogelijk was/ om met alle verbuldicheydt/ den Vrede te belooopen/ alle courtoisje geemploeeert/ ende alle presentatien ghedaen; Ende terwijl niet van alles wierdt aengenomen/ so waeren 3p eimers upt de nature tot desentie ghedwoongen/ terwijl der geen rechtbeerdigher sake is/ dan daer toe den uyttersten noodt dwingt. Hier tegensaende soo ober-leyden de Portugaelsche Ministers/ wederom met nieuwe deliberatie/ de swaricheyt deser affairen/ ende wat desen Staet in dese conjuncture/ het nutbaerste wesen soude/ om alle inconuenienten te weeren/ ende het Bloet van de Onderdanen/ te conserberen/ ende reguleerden de saech tot de berhiesinge van seckere uptheemsche Arbiters.

Middeler-tijt Portugael verstaende/upt den Ambassadeur (die in Hollandt was in Junio 1651, naer dat vooz hem noch drie Ambassadeurs hadden geweest) dat alles te hergeefs was/ ende dat doen d' apposseunie van den oozloch upt-ghewooken was: Doen verboodt den Koninck in alle zijne Haden/ de Commertie met d' Hollanders/ eene saecke soo pzoosijtelich aen haren Staet: o! hoe veel Hollandische Coopliuyden zijnder gheweest/ die him aen den Ambassadeur addreesserden/ om vooz hare Schepen Paspoort te krijgen/ dat het eene notabel somme (soo 3p beloofden) soude op-bringen/ eben gelijk de Schepen/ die om Soudt gingen/ aenden Castiliaenschen Kon: gaben. Den Koninck met een oprecht Konincklich gemoet/ onderwoerende sich zijne naturelike bewegingen/ aen de temperature/ende maticheyt/ heeft gedacht van zijne digniteyt te wesen/ te trecken/upt d' occasien van gramschap diemen aen hem hadt gegeven/ eene occasie van fabeur/ ende onder de meeste Waren van grimmicheyt/ breefsaem te wesen/ liet alles aen de Schepen toe/ als te voozens.

D' affairen him in dese termijnen bindende/ heeft den Kro: gesonden/ Salvador Correa de Sa, & Benavidas vooz Gouverneur van Angola/ ghelijck hy alrijt/

alrijt/naer het veroveren van de Stadt Loanda, gedaen heeft/die naer dat hy gesien hadt, dat aldaer met courtoisie/ ende beleefsheyd niet te winnen was/ ende al was het schoon/dat hy hem hielt/ op Plaetsen buyten het district van de Hollanders/nochtans onder-bont/ dat zy het al begeerden: soo is den gemelden Salvador Correa de Sa, met eene genereuse impatience/zijn booz-nemen veranderende/ gheballen/booz de ghemeide Stadt/ ende de selfde binnen korte dagen veroverende/ met al 't gene de Compaignie daer ontrent besadt.

Three Jaren naer den ghesloten Treves/ soo hebben de Portugesen van Brazil/ zijnde ter Zee geassisteert/ met eenige Schepen op-gerust van de generale Compaignie van Commertie/ die tot Lisbona/gemaecht/ende gefoz-meert was/geconquesteert het Kecif/ met hy naer alle de Plaetsen/de welcke d' Hollanders in die quartieren hadden/ maer daerom en liet den Koninck niet naer/ met alle mogelijche middelen den gheuenschten Wrede te soucken/ ende resolbeerde eenen nieuwen Ambassadeur te senden/ om eenige Gedeputeerde tot Lisbona te krijgen/doch in 't midden van soo goet boornemen/hadt Godt/gelieft ghedient te wesen/ hem upt dese wereldt te roepen/ waer ober de Koningin Regente/ soo haest zy het Goubernement aen-beerde/ bebal aen den Agent/ die hem tot Amsterdam ontsielt/ dat hy hem addresseren soude/aen de Staten Generael/ende hare begeerte van Wrede te kernen geben/met versoek van tijdt/ ende plaetse/ om daer ober naerder te tracteren/ en alsoo de saken des Rijcs niet wel toe en lieten/ eenen Ambassadeur te senden/ soo sondt Zy noch booz Enbopé Feliciano Dourado, om die handelinghe te ver-boozderen/ sonder tijt te verliezen. Den Alder-Christelichsten Koninck oock seer pberich/ om den boozderen Dozloch te beletten/ ende zijne Reconfeederde eendzachtich te sien/ heeft zijn selven geoffreert/ om middellaer te zijn/ 't welck van hemde wiert aen-genomen.

Hier ober en is den Enbopé niet vertrocken/ om datmen hemis gekregen hadde/dat de Staten/resolutie hadden genomen/van eene Armada te senden/ naer de Kebier van Lisbona/met eenige Commissarissen/de welcke gewichtige Propositionen te doen hadden/ ende ordze hebben souden/ om de antwoort/ ende de toe-stemminge van hun versouck binnen gelimiteerde daghen te versoucken/ ende in Cas van geen antwoorde/ ofte toe-stemminghe binnen den gelimiteerden tijdt/ soude men ons/ met gewapender handt aen-tasten: Dit hadde den Ambassadeur van den Koninck van Castillien/ in den Hage gegotieert/ booz-gebende/ dat Portugael geattaqueert zijnde van een machrich Veger (gelijck zijne Ministers booz geheel Europa upt-stropden) soude ghedwonghen wesen alles toe te staen/ dat zy heyschen soude. Het schien dat de Staten hun van dese maxime lieten verleyden/ daer hare Booz-saten/ de li-bertept/ die zy nu teghenwoozdich hebben/ op gefondeert hadden/ als te veel geloofs/ aen haren byant gebende/ dien-volgghens accepteerden het Grietichs Peert booz een present. Tot Brussel zeyde Anthonio Bruyn, zijnde in dat Hof/ upt Hollandt ghekomen (alwaer hy Ambassadeur van den Koninck van Castillien was). Om enige affairen/ dat de doot van den den lesten Prins van Braignen/ die ober eenighe daghen te boozens overleden was/

was/ meer aen zijnen Koninck weerdich was/ als of hy veel Battaillien gewonnen hadde: met meerder reden/ soude men konnen seggen/ dat/ inde wepnige Jaren / de welcke den Castilliaenschen Ambassadeur / in Holland gere- siedeert heeft / hy de Provintien meer heeft geperturbeert / als de tachtentich Jaren/ van de booz-gaende Oorlogen ghebaen hebben. Men weet wel wat onkrupt / den selven Ambassadeur gezaept / ende gefomenteeert heeft / onder de Ministers van dien Staet/ t sedert de doot van den Prins van Oranien/ ende hoe den selven hun geduerich tegens Portugal op- lyste / wel wetende/ dat den meesten Oorloch / die hy de Staten konde aen-doen / was haer te se- pareren van de vanden van Castillien / ende principalich van Portugal/ waer booz zy tot eene extremiteyt souden konnen komen; het welck oock de reden geweest is/ waerom dat den Koninck met de Staten noyt gesimuleert heeft/ als naer dat hy Portugal verlozen hadde.

Ten lesten de Staten lieten haer persuaderen / die nu tot den Oorloch van Wantzich haer prepareerden/ ende hun wapenden reghens de suspitie/ die zy van Oranckrijck hadden/ dat hunne Schepen ledich lagen / dat zy daer me- de beter proffijt condon doen tegens Portugal/ ende men wel behoorde/ de ge- interesseerde van de West-Indische Compaignie te assisteren/ het welck hun- lieden soo eenen rechtveerdigen Titul van Oorloch was/ welcke Staten d' oc- casie waer-nemende/ wetende dat d' Articulen van verfoech van de Compai- gnie niet en waren om toe te staen / ende alsoo geen Tractaet en soude gheslo- ten werden / en sonden gheen personen van Staet om de Propositie te doen/ maer eenige particuliere van de Compaignie/ met de formaliteyt van Brie- ven van Credentie.

Middeler-tijdt / soo quam den Generael Opdam / met veertghen Sche- pen/ zijn Ancker laten vallen / niet verre van de Rivier van Lis bona / als Orient / ende booz sulchs liet hem den Koninck besoucken / met een ordinair retraitschment: Den Generael vermachte den Oversten Ruyter / die hem moest komen verbougen met seftghen Schepen upt de Middelandtsche-Zee/ die aen Landt sette twee Commissarissen / versouchende audientie by de Ko- ningin/ die haer de audientie gaf den vierden dach: Tot de selfde ghekomen zijnde / las een van haer een Papier met Latijn beschreeven / alwaer zy ten aen-vanck van wegen de Staten beklacchden/ aen de Koninginne / de doode van den gestorven Koninck/ ende wensten veel geluck/ ende booz-spoedige re- geringe aen den nieuwen Koninck: Ende terstondts van spake/ ende styl veranderende / begonsten hare negotiatie / op eene andere maniere / gaben haer versouch te hemmen / versouchende daer op binnen 14. daghen de ant- woorde / met termijnen/ ende circumstantie soo schandaleus/ datter wel eene disgratie soude upt ghevolcht hebben / ten ware dat de beleefsheydt van hare Majesteit sulchs weder-houden hadde / die het Papier aenbeerden / welchs Articulen hy naer in dese substantie waren.

Datmen sal hebben te restitueren, aen de West-Indische Compaignie, alle de Landen, Capitanien, Provintien, Steden, en Sterckten van Bra- zil,

zil, van Rio de Santo Francisco van de Zuydt-zijde, ende de Provintie van Seara in de Noort-zijde begrepen.

Ende datmen te gelijck soude restitueren, alle de Velt-stucken Canons, ende Artillerye, die de Portugesen in het Recif, ende andere Fortressen leggende in de voor-ghemelde Provintien, hadden ghenomen, t' samen oock alle de Amonitie, die daer was, als zy dat besprongen.

Dat de Onderfaten van de Staten Generael wederom gerestitueert, ende herstelt worden, in het besith van hare Landen, Huysen, Erven, ende andere Goederen, die zy aldaer ghehadt hadden, doende hun soo met den eersten wederom herstellen, van wie oock dat hare Goederen teghenwoordich beseten, ende gebruyckt wierden.

Dat de Portugesen van Brazil souden geven, aen de voor-ghemelde Compaignie duysent bois de Carro, duysent Koeyen, drie hondert Peerden, ende ses hondert Schapen, ende dat binnen den tijt van ses Jaren.

Dat de Portugesen die woonden, in de Landen de welcke de Compaignie onderworpen waren, haer onderhouden soude, aen de Compaignie al haer achterstel betalen, ende dat even eens, oock d' Hollanders souden reciprochelick aen de Portugesen betalen.

Dat van gelijcken, die van Portugael sullen betalen, aen de West-Indische Compaignie ses hondert duysent guldens in seven maenden, ende derthien duysent Caixas de Acurar, binnen derthien Iaren.

Item, datmen de voorschreven Compaignie soude restitueren, alle de Steden, Plaetsen, Fortressen, ende Domicilien, die zy houden inde Custen Austringriael van Africa, met alle het gene de Portugesen daer hebben gestelt, ofte gebouwt, t' sedert dat zy die Plaetsen van de Compaignie genomen hebben, t' welck sich verstaen sal van vier tot derthien graden incluyt.

Dat de Portugesen sullen quiteren in dat gewest, de Plaetsen naer de Zuyrt-zijde liggende, die zy ten Iare 1647. vervolchden, ende willende negotieren, ende handelen, sullen aen de Compaignie betalen de Rechten, dewelcke d' Inwoonders van Hollant betalen.

Dat de voor-gemelde Portugesen negotierende, sullen hare Schepen mogen in alle Havens laden, ghelijck was te Loanda, boven welcke Cust sy sullen mogen hare Slaven trecken.

Item datmen aen de Compaignie sal restitueren, het geheele Eylandt van S. Thomas, met sijn Fortressen, ende Casteelen, met alle het gene de Portugesen van de Septentrionale Plaetse van Africa, t' sedert het Iare 1642, aldaer ghebouwt hebben.

Dat alle de ghevangenen soo wel van d'eene als van d'ander sijde, sullen gerelaxeert, ende gerestitueert werden, ende alle Crimen, ende misdadect vergeven, uyt-genomen Theodor. Hoochstraten, ende den Lieutenant van den Collonel Nicolao, Nicolai.

Dooz het excess deses versoecks / ende deses Articulen / kost men terstont wel bemercken / met wat booznemen dat sy quamen / dooz dien ooc den Generael Opdam hem retireerde blypten Canon van de stercken / ende Fortressen

sen van de Haven/ ende schepde de conferentie sonder hope: Ende de Commissarissen gebraecht sijnde/ of sp de macht hadden van in de Propositie petste modereren/ want sulchs niet hebbende/ soo soude men sonder vucht tracteren/ sp antwoorzen dat sp de macht hadden om te handelen/ over al dat goet/ ende rechtveerdigh wesen soude/ gelijcke hare Majesteit soude comen geboelen/ als haer gelieven soude/ Bedeputeerde te oordonneren tot de conferentie/ het welck oock soo geschiede.

Inde eerste conferentie wiert humlieden gerepresenteert/ dat sp seer verwondert waren/ dat alsoo de Staten geaccepteert hadden vooz Mediateur van het different: den Koninck van Branchrijck/ ende dat daer op een Minister van Portugael/ naer den Page vertrocken was/ alwaer den Ambassadeur van den Alder-Christelichsten Koninck was/ nochtans de voorgemelde Staten/ dese nieuwe resolutie namen/ van humlieden/ hier met gewapender hant te senden/ Sp antwoorzen dat de Staten niet en weecten van hare resolutie/ nopende de mediatie van Branchrijck/ maer datmen in dit Hof soo wel met den Ambassadeur van Branchrijck/ als in het ander konde tracteren.

Men begonst voorts te tracteren over twee Articulen/ namentlick twee die raecten de restitutie van de Landen ende plaetsen (die Portugael met rechtveerdighen Titel besat) datmen die overleveren soude sonder medelijden met de Religie te hebben/ ende de arme Roomsche Catholijcke/ die in die plaetsen woonden/ het welck onmogelickheyt de facto, mede brenghyt; ende inbolveert impugnantie/ tusschen de Onderdanen van dien Staet/ ende dit Rijck/ het street oock voorders tegens alle rechten/ sulchdanige allienatie te permitteren/ gebuerende's Konincks minozipt.

De Commissarissen repliceerden/ datmen naer veel exempelen van Catholijcke Princen/ wel vermocht ter liefde van de Vrede/ eenige landen restitueren/ ende dat mede de versochte restitutie niet onmogelick en was/ maer seer wel mogelick/ alsoo den Koninck alleen/ maer en moest sijn Oorloghs volck/ daer toe uyt trecken/ waer op geantwoort wierdt/ dat de Princen sulchs wel deden in de quartieren bukten hun Rijck gelegghen/ ende onderwoopen aen hostilitiept/ ende in plaetsen daer de liberteyt van de conscientie vry is/ ende toe-gelaten/ ofte getolloreert werdt/ maer datmen daer uyt geen consequentie maecken en kan/ in regardt van de Landen/ daer noyt gheen liberteyt van Religie gheweest en is/ ende die vreedtsaem ende verregeset en sijn/ levende in de nieuwe Wereldt/ waer over sijne Majesteit sulcke macht niet en heeft/ ende over sulchs sijn Oorloghs-volck niet en vermach van daer te trecken/ ende d' Inwoonders onder eene andere regeringhe stellen/ als wesende seer kloeck volck/ die noyt de heer/schappye van de Staten en souden dragen/ vande welcke sp soo groote injurien ontfanghen hebben/ in plaets van eer/ die sp albaer van hun hebben gekregen.

De Commissarissen (schijnende dat sp dese redenen wel verstanden) of freeden nieuwe Articulen/ die scheenen gheheel gemodereert te wesen/ alsoo sp die op-hielden meer als seben daghen/ boven den gelimiteerden tijdt/

bijochten dese naer-bolghende / Dat sy souden desistieren van de restitutie van het Eplandt van Sant Thomas ende van Angola / op conditie dat sy in alle beyde de quartieren bypen handel souden hebben / ende dat sy op de Custen van Africa / by de Soro, ofte by de Rio Coansa, ofte Rio Lucalla eene fortreffe souden maecken. Maer aengaende de restitutie van het Landt / ende Landen van Brasil / en wilden niet op houden / ofte pets daer in veranderen : maer selfs sijn heyschten noch by milltoenen binnen acht Jaren te betalen / waer op geantwoort wierdt / dat alsoo sy niet op hielden van versoek van restitutie / soo en konde d'onmogelicheyt niet comen te cesserem / dewelcke men gherepresenteert hadde / ende dat sy billiger ende acceptabelder Articulen moesten by byngen / ende soodanighe proponneren / dat hare Majesteit alles soude doen / om eenen goeden Vrede te stabileren / waer ober sy met gantscher herten wel wilde tracteren.

Over alle dese conferentien / appliceerde den Heer de Cominges / Ambassadeur van Vranckrijk / sijne mediatie met alle meesticheyt ende industrie / ende heeft eyndelick in de lesse conferentie geaffiseert / ende aldaer by middel en voor gestelt.

Eerstelick dat een yder ander Articulen soude proponneren , met seclusie van Lants restitutie.

Ten tweeden , dat in gevalle de Commissarissen sulcke macht niet en hadden , dat Sijne Majesteit eenen Ambassadeur naer Hollandt soude senden, die tracteren soude, met soodanige Commissarissen, als de Staten daer toe nomineren soudem, inde tegenwoordigheyt van eenen Ambassadeur van sijne Alder-Christelickste Majesteit, ende eenen vanden Protector van Engelandt, om alle differenten ter neder te leggen , ende eenen goeden Vrede op te rechten.

Ten derden, dat als men dat niet goet vinden en soude, dat men eene plaets in Vranckrijk nemen soude, daer beyde de Ministers van de partijen komen mochten , beneffens eenige Ministers van den Koninck van Vranckrijk, ende van den Protector van Engelandt, om tusschen beyden, door goet beleyt, ende raedt van de Mediateurs de sake binnen behoorlicker tijdt te adjusteren.

Van weghen Hare Majesteit wierdt dese Propositie geaccepteert / maer niet van weghen de Commissarissen / seggende dat zy gheen middel mochten toe-laten sonder restitutie van Landen / waer ober den Ambassadeur geformaliseert wesende / wilde hem als middelaer de sake niet meer bemoeven / terwijl

tertoyl zijn booznemen anders niet ghewoest en was / als de differentien met behoorzlike middelen redzesseren.

Woben al dit / soo addresseerde zijne Majesteit dese saken aen de Koningin Regente / versouchende datmen daer ober employeren soude / den Raet / ende advijfen van Hare Raden Tribunael / die bestaen in soo menichste van treffelike Ministers ; de welcke al t samen antwoorden / dat zy sterben wilden / tot conserbarie van de Landen / de welcke hunne booz-vaders ghekwonnen hadden : Hare Majesteit bemanende / dat zy tot geender tijt / ende veel min / staende de minder-jaricheydt des Konincs / en mocht verminderen des Kroons Patrimonie. Dit gevoelen hadden oock alle particuliere.

Epidelick / geen reden / geen presentatien / geen middelen / geen neerstigheyt / en zijn bequaem gewoest / om de Commissarissen te betweghen / om het booznemen tot den Oorloch te veranderen / altydt haer upt-blucht nemende dat zy gene andere Commissie / nochte geen ander last en hadden / en als zy tegen de reden niet op en mochten / zeyden dat zy den Oorloch begeerden. Wat remedie isser tegens gewelt / als gewelt selfs ? als het anders niet en kan ghebonden worden / nochte gheschieden ? aen den noodt en is geen Wet / nochte die en laet geen raedt toe ; men dissimuleert injurien / soo veel als het betamelick is / men presentceert de Wrede / booz soo veel als 't geoorloft is / men doet om den Oorloch upt te blusschen / ende van ons af te weeren / soo veel als het mogelick is / ende in tegendeel men houdt sich doof / booz de gherechticheydt / men volhert in 't nemen / men concerteert de victorie / in sulchen boozbal en machmen geen violentie verdragen : Dat is het gebodt van de reden / onder de geleerde / de noodtsahelichheyt onder de Barbaren / de ghewoonte onder de Wolcheren / de natuer onder de Beesten.

Ende epidelick de Portugesen konnen segghen / met den kloecken Machabeo , wy en nemen ander luden Landen niet / wy en houden niet dan ons eygen / ende alleen 't gene dat ons Vaderlant raecht / 't welck booz eenen tijt onrechtbeerdelick booz onse byanden heeft vervolghet gewoest : Ende in desen tijdt soucken wy maer de restitutie van het erfgoed onses booz-ouders. Wy hopen dat Godt der Heytscharen / die alle herten kent / de reden van beyde in zijne gerechts-schare sal ballanceren.

Onder stont

Pacheco Sousa, Magalhães, Rocha
Castilho, &c.

P R O P O S I T I E
V A N
D O N F E R D I N A N D O
T E L L E S de F A R O

Aen de

H. M. H. S T A T E N G E N E R A E L,
Ghedaen den 22. Júlíj, 1658.

H O O G H - M O G E N D E H E E R E N S T A T E N ;

Door het commandement van den Koninck van Portugael / Alphonse den Seften / Mynen Heer / ende de Doozluchtighe Koninigin Regente / ben ick hier gekomen met het Ampt / 't welck plach te genieten d'Extraordinaire Gefanten.

Eerftelijck / dat ick upt haere Namen / ulwe Ho: Mog: begroeten soude / aen de welcke 3p toe wenschen / tot allen tijden / oberbloedelijck / alles goeids / ende geluck.

Ten tweeden: Dat ick aen ulwe Ho: Mog: soude te kennen geben / haeren pber / ende begheerte / die 3p nu ober langh hebben ghehadt / op dat de langhduerighe vziendfchap / tuffchen de Portugelen / ende de Bataviers / mochte in haeren boozigen ftant gheftelt werden / in de welcke / Sy / onder de Dooz-faten / van den Doozluchtichften Koninck Alphonfus / ende hare Ho: Mog: alrijt gefloreert heeft / ende dat dese / Zijns Majestepts begeerte / van Ulwe Ho: Mog: te rechte bekend werde.

Soodanigh / dat Zijne seer rechtbeerdighe doosfaecke / door de gheheele werelt / worde verhept als alle behoorlijke neerfticheydt doende / om booz te komen sulck-danigh / onderlingh Chriſten bloet-ftortingh / bederffenis / schade / plunderingh / branden / ende fchip-breucke de welcke nootsaechelijck den Oorlogh volgen.

Ten dien ende heeft Hy my beholen / my naer dese Plaets te begeben / op dat ick / is 't faecke / dat sulcx het wel-geballen van Ulwe Ho: Mog: is / den Brede / soude presenteren. Jae om den ſelfden t'offreren / laet hy ſelfs niet naer / in desen tijt / in den welcken ghy ons den Oorlogh aen-ſecht / ende met die omftandigheden / met de welcke / naer ſoo veel aen-gedaen ellende / hebt ghefonden / eene vbrandelijcke Bloote naer Portugael. Om dat yemant eene blijde Brede genieten mach / machmen alleenlijck den Krijgh boeren / en dit protect genomen hebbende / doenſe aen eenigh ſchijit van rechtbeerdigheyt / d'armoede / ende ellenden / de welcke 3p van beyde zijden onſchroomelijck per-

berdriagen: d' oorzaken van soo veel quaeds / zijn ghehoest de strijdigheden / want zy gedwongen hebben / dat men weder-zijds de wapenen in de handt nemen soude. d' Oorzake van de strijdigheden zijn voort-gehoemen / van de immoderate regeeringhe / in de welcke soo wel de Dienaers / als de Besetters / over de Zee-saken bebel hebbende hun hebben ghedraghen / niet twijfelende of sulchs is aen Alre Ho: Mog: bekend / upt al 't welcke/bepde/ ende aen het Portugaelsche Rijck / ende aen den Staat van de Geunieerde Provincien / soo groote schade upt-gevozen is / welck aengaende / den doorgeluchtigsten Koninck mijnen Heer / die soucken sal te compenseren / ende te repareren / soo veel het mogelijk wesen sal / midts tusschen bepde komende / gelijk het billich is / de moderatie van den Christelichsten Koninck/en van den Protector van Engelandt / ende sal voorts alle neerstigheyt aen-wenden / dat Hare Hoogh-Mogende mogen bekomen / billiche satisfactie / waer toe aen my verleent is ample / ende Alderhooghste macht / dit aldus zijnde / soo moet ich noch eene saecke heyschen / te weten datter ghekosen mach werden Commissarissen met de welcke ich gantschelich / ende volcomentlick mach handelen / ende te gelijk eene Universele / ende eeuwige Breve beslupte.

Verwachtende van Alre Hoogh-Mogende goederterlijch ghehoort / ende verhoort te worden / ende vervolgens te hebben eene korte expeditie: onder teekent Don Ferdinand Telles de Faro.

